

Nr 1152

Av herr **Österdahl**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 1341 i Andra kammaren)

Kungl. Maj:t har i proposition nr 75 lämnat förslag till fortsatt regionalpolitisk stödverksamhet, varvid bl. a. föreslagits en utvidgning av det geografiska stödområdet i bl. a. Kopparbergs och Värmlands län.

I ett delbetänkande hade 1968 års lokaliseringsutredning föreslagit en starkare koncentration av stödet till de nordligare delarna av stödområdet. För de sydligaste delarna av det nuvarande stödområdet bedömde utredningen att eventuellt uppträdande störningar i näringslivsutvecklingen där i fortsättningen kunde mötas med lokaliseringspolitiska punktinsatser eller andra näringspolitiska åtgärder. Utredningen ansåg vidare att problemen i dessa områden inte heller kunde anses större än i många andra landsdelar, t. ex. Öland och Gotland. Man föreslog därför att de delar av Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län ävensom Säffle kommunblock i Värmlands län, vilka omfattas av det nuvarande stödområdet, inte skulle medtas i allmänna stödområdet. Utredningens förslag i detta avseende har dock statsrådet inte biträtt. Hans ställningstagande i detta avseende anser jag vara väl motiverat från flera synpunkter.

Trots att lokaliseringsutredningen hade problem på bl. a. Gotland, som motiv för uteslutande av dessa delar av landet ur stödområdet, har statsrådet inte föreslagit att det allmänna stödområdet skall omfatta Gotlands län även om han uttalar att frågan om lokaliseringsstöd skall prövas med hänsyn till detta läns isolerade läge.

Vid utgången av år 1950 fanns det något över 59 000 invånare på Gotland. Vid senaste årsskiftet var invånarantalet nere i 54 000. Födelseöverskottet har under samma tid uppgått till ca 5 300 personer. Detta innebär att Gotland under 19 år haft ett utflyttningsöverskott på ca 10 300 personer.

Enligt det prognosalternativ som utarbetats inom inrikesdepartementets planeringssekretariat och som i fjolårets statsverksproposition benämnes prognos 0 beräknas Gotlands befolkning år 1980 uppgå till endast 47 000 invånare. Prognos 0 innebär också att Gotlands befolkning år 1980 jämfört med befolkningstalet 1967 skulle uppgå till endast 87,1 %. Endast

tva län i hela Sverige beräknas få en sämre procentuell befolkningsutveckling, nämligen Jämtlands och Norrbottens län.

Länsstyrelsen i Gotlands län har också beräknat att länets folkmängd år 1980 skulle uppgå till 58 000 personer om antalet inflyttade och utflyttade är lika stort. Sammanställd med prognos 0 innebär detta att utflyttningsöverskottet skulle uppgå till 11 000 personer under den tid dessa prognoser avsåg. Skulle inrikesdepartementets prognos visa sig riktig kommer utflyttningsöverskottet från Gotland mellan 1950—1980 att uppgå till över 20 000 personer. Denna fruktansvärda åderlåtning har hittills berört och kommer i fortsättningen att i första hand beröra den yngre arbetskraften. Antalet äldre kommer därigenom relativt sett att öka avsevärt.

Från befolkningssynpunkt har utvecklingen på Gotland också varit avsevärt sämre än i exempelvis Norrland, Kopparbergs och Värmlands län. Mellan 1940 och 1960 ökade folkmängden i detta område med mellan 9—10 %. Samtidigt minskade befolkningen på Gotland med mellan 7—8 %. Vidare har beräkningar gjorts som pekar på att folkmängden i dessa nordliga och västsvenska län mellan 1960 och 1980 kommer att minska med ca 10 % medan Gotland under samma tidsperiod beräknas få sin folkmängd minskad med ca 13 %.

Gotland har under en följd av år haft en vikande sysselsättning främst på grund av jordbrukets dominerande ställning inom näringslivet och den omfattande rationalisering och mekanisering som ägt rum inom denna näringsgren.

Inte heller inom industrin har utvecklingen under senare hälften av 1960-talet varit positiv. Enligt den undersökning som länsarbetsnämnden genomförde under början av detta år har antalet sysselsatta inom industrin faktiskt minskat något mellan 1965 och 1970. Utvecklingen har sålunda blivit en annan än den som förutsågs i länsstyrelsens utredning, vari angavs att antalet industrisysselsatta beräknades öka med 1 000 under slutet av 1960-talet. Den faktiska utvecklingen inom industrin har således varit starkt negativ i förhållande till länsstyrelsens tidigare beräkningar.

I föreliggande proposition har också behandlats inkomstförhållandena inom länet. Där anges att Visby A-region har den lägsta realinkomsten per sysselsatt i landet, medan Stockholm—Södertälje-regionen har den högsta realinkomsten och att denna översteg Visbyregionens med 10 000 kronor. Skattekraften är den lägsta i landet. Siffrorna för år 1970 visar att antalet skr./inv. på Gotland är 68,07 jämfört med 96,01 för riket, vilket innebär att Gotland endast har 71 procent av medelskattekraften.

Det kan finnas anledning att i detta sammanhang erinra om vad länsstyrelsen i Gotlands län anfört i sitt yttrande över 1968 års lokaliseringssutrednings betänkande.

Gotland ligger nu — och detta är det väsentligaste — en gång för alla icke i anslutning till fastlandet utan skiljes ju, vilket torde vara utredningsmannen noggsamt bekant, från riket i övrigt av ett brett havsområde, som staten på intet sätt hjälper gotlänningarna och deras varor att passera. De tidsförluster, starkt fördyrade frakter, mycket höga kostnader för flygresor och av allt detta betingade ekonomiska och psykologiska återverkningar, som ovan påtalade, blott alltför notoriska faktum medför, är realiteter, som ställer Gotland i en ofördelaktig särklass i riket i en tid, då staten driver järnvägar, bygger motorvägar och förbättrar rikshuvudnätet, vilket allt sammanbinder hela landet i övrigt, bygger avgiftsfri Ölandsbro och i egen regi och med för befraktarna rimliga kostnader sköter färjetrafik mellan riket och andra länder. Gotlands län — som t. o. m. fått sina biltransporter sjöledes till och från fastlandet belagda med mervärdeskatt väntar däremot sedan mer än två årtionden alltjämt på en för modernt synsätt naturlig statlig medverkan för lösningen av sitt trafikproblem, som givetvis är av stor betydelse från lokaliseringssynpunkt och därigenom för bevarandet av Gotlands folkmängd vid en för samhällsservice och för svar godtagbar nivå.

I anslutning till detta uttalande bör påpekas att regeringen i proposition (nr 84) föreslår inrättande av ett särskilt transportstöd knutet till stödområdet, medan Gotland i stället genom höjningen av momsens drabbas av ytterligare kostnadshöjningar. En lösning av kostnadsproblemen när det gäller reguljära sjöfarts- och luftfartstransporter mellan Gotland och fastlandet är därför en angelägenhet av största vikt. Motioner i den riktningen har dock tidigare lämnats till årets riksdag.

Det av länsstyrelsen nämnda breda havsområdet mellan Gotland och fastlandet gör att en utvidgning av stödområdet till Gotland inte medför några gränsdragningsproblem.

Den särskilda utredning om serviceproblemen på Gotland som år 1968 redovisades av länsstyrelsen med anledning av bankoutskottets utlåtande 1966: 27 ger belägg för att flera vitala servicefunktioner i länet knappast kan bibehållas vid ett vikande befolkningsunderlag.

Om befolkningsminskningen blir så kraftig som beräknats kommer detta att få ytterst allvarliga konsekvenser på olika områden. Underlag kommer att saknas för en allsidig samhällsservice. Särskilt gäller detta akutsjukvården och den gymnasiala skolan. Allvarliga blir också de ekonomiska konsekvenserna för kommunen genom det beräknade bortfallet av skatteunderlag och ökade kostnader för åldringsvård och vård av långvarigt sjuka med anledning av den kraftiga relativa ökningen av antalet åldringar. Eftersom en väl utvecklad samhällelig och kommersiell service är en grundförutsättning för en regions attraktionskraft innebär en negativ utveckling stor risk för att bristande service kan bli ett primärt utflyttningssmotiv för många gotlänningar. Vidare medför den minskade tillgång-

en på manlig personal en kraftig försvagning av mobiliserings- och kupp-försvarsberedskapen på Gotland.

Enda sättet att förhindra denna utveckling är att tillföra Gotland ett stort antal nya arbetstillfällen. En förutsättning för att detta skall lyckas är att — förutom utbyggnad av redan befintlig företagsamhet — tillföra länet nya företagsenheter från andra delar av landet. Endast genom ekonomiska insatser i form av regionalpolitiskt stöd efter samma regler som blir gällande för allmänna stödområdet torde det vara möjligt att få seriösa företag av betydelse att förlägga produktionsenheter till Gotland.

Under hänvisning till vad i motionen anförts hemställer jag,
att riksdagen måtte uttala att allmänna stödområdet
skall omfatta även Gotlands län.

Stockholm den 17 april 1970

S.-O. Österdahl (fp)
